॥ पंचीकरणमहावाक्यप्रारंभः॥

१ श्रीगणेशायनमः॥श्रीगुरुऋषेश्वर॥ ॥समस्तसंतासत
थासद्गुरुतथासनमस्कारकरूनयथामतीनेंपंचीकरणकथी
जे॥अधीअनुबंधचतुष्टयकथीजेतोअनुबंधचतुष्टयकायल
णीजे॥विषय१संबंध२प्रयोजन३अधिकारी४विषयलणजे
काय॥अधिष्ठानसंबंधलणजेजीवात्मैक्य॥प्रयोजनलणजेमोक्ष
यासअधिकारीसाधनचतुष्टयसंपनंअधिकारीतो॥कैसा॥निवा
नित्यवस्तुविवेक॥ऐहिकामुष्मिकफलभोगविरागशमादिषट्क॥
मुमुक्षाचौथी॥नित्यानित्यवस्तूलणजेकाय॥नित्यलणजेकोणी १

येकवस्तूआहे॥अनित्यलणजेप्रपंच॥उत्पद्यंतेविलीयंते॥ऐहि
कामुष्मिकफळभोगविरागलणजेकायइहलोकीचेसुगंधचंद
नसुमनमालासुंदर॥परस्त्रियाचेठाईअतिशयेविरागपरलोकी
चेभोगलणजेसुगंधचंदनअमळमालास्वर्गांगणायाचेठाईअ
तिशयेविराग॥लणजेकसाजेसावोकश्वानेभक्षूनवोकूनगे
लातेदेखिल्याअतिशयेत्रास॥यांचेनांवऐहिकामुष्मिकफळ
भोगविरागआतांशमादिषट्कलणजेकाय॥शम१दम२तिती
क्षा३उपरती४श्रद्धा५समाधान६शमलणजेकाय॥मलेसंता

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

पं० मा० २ तथा सद्गुरुनाथाचा मुखे स्वशास्त्र श्रवण चित्त विषयांकडेजाऊ
नदेणे याचेनाम शम॥ दम म्हणजे बाह्य इंद्रिय निग्रह॥ तितीक्षा
म्हणजे सुखदुःख द्वंद्व सहन॥ उपरम म्हणजे विषयाचे ठाईंचा
स॥ श्रद्धा म्हणजे वेदांत भक्ती स्वशास्त्र भल्याचे मुखे श्रवणें क
रावें अन्यशास्त्री उदास होणे याचेनाव श्रद्धा॥ समाधान म्हण
जे सद्गुरुने शिष्याचे चित्त परिक्षे निमित्य नानापरी चा धिःकार
केला परि शिष्य न शीणून हर्षयुक्त असणे याचेनाव समाधा
न॥ मुमुक्ष म्हणजे मोक्ष इच्छा॥ हें नाही तर येक जन्म लागेल॥ २

एवं साधन चतुष्टय संपन्न अधिकारि॥ ये विषईं संमत॥ ॥श्लो
क॥ तपोभिः क्षीणपापानां शांतानां वीत रागिणां॥ मुमुक्षणाम
पेक्षोय मात्म बोधो विधीयते॥१॥ तपते कोणतें॥ इहजन्म निज
न्मांतरे वा काम्य निषिद्ध वर्जन पुरःसर भक्ति सत्कर्मानुष्ठान क
रून त्याची फलें नेश्वर ऐसे जाणून जगदीश्वरी समर्पण करणेते
णे करून भगवंतास उपकार होतो॥ आण चित्त शुद्धी होतो॥ का
म्य निषिद्ध वर्जून सत्कर्मानुष्ठान ते कोणतें॥ नित्य म्हणजे स्नान सं
ध्या पंचमहायज्ञादिक॥ नैमित्य म्हणजे राहु पर्वादि षंणावती

श्राद्धे॥याचेनाव नैमित्यनित्यकर्मानुष्ठानयेणेकरून चित्तशुद्धी
असतांउपासनाहिपाहिजे॥तेउपासनाकोणती॥शिवविष्णु
तथाश्रीगुरुमूर्त्तियाचेठाईध्यानपूर्वकमानसपूजाकरून तद्दीष
यीकमंत्रानुष्ठानकरून भगवंतीसमर्पिजे॥तेणेकरून चित्ताचा
निरोधहोतो॥एवंसत्कर्मानुष्ठानकाम्यनिषिद्धतेकोणतें॥काम्य
लक्षणजेज्योतिष्टोमादिकस्वर्गसाधनादिकारून॥निषिद्धलक्षण
जे॥पलांडुनभक्षयत्सुरानपिबेत्॥परस्त्रीनभोगयत्॥ब्राम्ह
णनहंतयत्॥इतिनिषिद्धं॥येणेकरून साधनचतुष्टयसंपन्न ३

होतो॥तोपूर्वकिथिलासे॥तापत्रयसंतसतेतापत्रयकसे॥अ
ध्यात्मम्हणजेआपणापासूनदुःखजाले॥अधीभूतीकतापल
क्षणजेपराव्यापस्तनदुःखजालेआपणास॥अधीदैवीकतापम्हण
जेदेवापासूनदुःखजालेअपणास॥एवंतापत्रयचित्तशुद्धीसा
धनचतुष्टयसंपन्नहोऊनसद्गुरूसशरणगेलापासदृष्टांतजैसा
पांथीकउघडाहोत्साताम्माध्यान्हवेळेसमस्तकतापलाअसतांम्ह
णेकीमजडोहोकेंव्हांभेटेलजेंमीनिवेन॥दृष्टांत॥कोएकीयेकमु
मुक्षुतापत्रयेसंतसहोत्सातांमहापुरुषासशरणजातांमहापुरु

षकेव्हांभेटतीलकिमीनिवेनत्याच्यापुण्यपरिपाकास्तवमहापु
रषभेटलेत्याससाष्टांगनमस्कारकरूनबद्धांजुलीउभाराहूनसा
मीमीतापत्रयेसंतप्तआहेमलाहताथकेलेपाहिजे॥महापुरषा
सकरूणाआलीमस्तकीहातठेऊनबोलिलेकिंभगवंतदयाकरील
॥चिंताकैनेकेरू॥तूजपुसेनतेंसांग॥तूंकोण॥शिष्यम्हणेस्वामी
हेमजनकळे॥तवसद्गुरूम्हणतीयाचेनांवअज्ञान॥येथेंश्रुतिप्र
माण॥मामहंब्रजानामि॥मीम्हणजेमीअपणासजाणतनाही॥
याचेनावअज्ञान॥आज्ञानापासूनआवरण॥आवरणम्हंजेकाय॥ ४

अज्ञानावरण॥आसदावरण॥सज्ञानावरणम्हणजेआत्मानाही
॥आसदावरणजेअसतातरिदिसता॥याआवरणापासूंमनिवि न२
क्षेपजालात्यापासूनईश्वरसृष्टितथाजीवसृष्टिईश्वरीसृष्टिम्ह
णिजेइक्षणादिप्रवेशांतजीवसृष्टिम्हणजेजागृतादिविमोक्षांत
॥इक्षणादिप्रवेशांतम्हणजे॥इक्षणाआहेआदिज्यास॥प्रवेश
आहेअंतम्हणोनिइक्षणादिप्रवेशांतम्हणजे॥इतिईश्वरसृष्टि
॥जीवसृष्टिम्हणजे॥जागृतस्वप्नसुषुप्तिहेअवस्थात्रयआहे
आदिज्यास॥आणिमोक्षआहेअंतज्यास॥यासीजीवसृष्टिम्ह

MEMORIAL

गावी।। त्यासीइश्वरयायायोगेंसंकल्पकरिताजालाजेमी बहु
हूतरूपहोईन।। यौश्रुतीप्रमाणसंमत।। सऐक्षतबहुस्यांप्रजायेय
इति।। लणजेबहुरूपमीहोइन।। ऐसायायोगेंईश्वरसंकल्पकरि
ताजाला।। तेमायागुणसाम्य।। सत्वरजतमहेतिन्हीगुणजिचवाई
आहेत।। म्हणोनिगुणसाम्याइसलणावें।। तेगुणसाम्यासईश्वर
इक्षणकरिताजाला।। त्यासप्रथमसृष्टिव्हावीजिवासराहावया
सअवकाशजालापाहिजे।। लणोनितेणेंईशेंआकाशकल्पिलें।
तेस्वरूपपासनसोइनआकाशहोतेंजाले।। तेशब्दगुण।। जीवा ५

सचलनजालेंपाहिजेलणोनईशेत्याआकाशासअवलोकूनवायो
कल्पिलातोद्विगुण।। शब्दकारणस्पर्शकार्यगुण।। एवंवायोद्विगु
ण।। त्यावायुसईक्षणकरितांस्वरूपासनसोइनतेजहोतेंजाले।। तेते
२ जत्रिगुणशब्दस्पर्शकारणगुणरूपकार्यगुण।। एवंतेजत्रिगुण।। त्या
तेज्यासईश्वरइक्षणकरितांस्वरूपासनसोइनआपहोतेजा
लें।। तेंचतुर्गुण।। शब्दस्पर्शरूपकारणगुणरसकार्यगुण।। एवंआप
चतुर्गुण।। याअपासईशेइक्षणकरितास्वरूपासनसोइनपृथ्वी
होतीजाली।। तेपंचगुण।। शब्दस्पर्शरूपरसकारणगुणगंधका

र्यगुणे॥एवंपृथ्वीपंचविधासर्वत्रपाहातांभूतियेकयेकगुणआहे
त॥आकाशशब्दगुण॥वायोस्पर्शगुण॥तेजरूपगुण॥अपरसगु
णपृथ्वीगंधगुण॥ऐसीपंचमहाभूतेंहोतीजाली॥तेगुणात्मक॥त्या
पासूनदेवताइंद्रियविषयहोतीजाली॥आकाशसत्वांशापासूनश्रो
त्रेंद्रियें॥सत्वांशापासूनजिव्हेंद्रिय॥तेजसत्वांशापासूनघ्राणेंद्रि
य॥एवंपांचज्ञानेंद्रियें॥पांचाचेपांचसत्वांशकाढुनयेकअंतःकर
णकेलें॥तेचतुर्विधाजालेलक्षणोनचतुष्टयम्हणतात॥कोण्हीपंच
कहीलक्षणतात॥संकल्पविकल्पात्मकमन॥निश्चयात्मकबुद्धि॥चिं ६
चक्षुरेंद्रिय॥वायुसत्वांशापासूनत्वगेंद्रिय॥पृथ्वीसत्वांशापासून ४

तनात्मकचित्त॥अहंकारात्मकअहंकार॥निर्विकल्पात्मक
स्फुरणतेअंतःकरणपंचक॥आकाशरजोंशापासूनवाग्रेंद्रियें॥
वायुरजोंशापासूनपाणेंद्रियें॥तेजरजोंशापासूनपादेंद्रियें॥
अपरजोंशापासूनगुह्येंद्रियें॥पृथ्वीरजोंशापासूनगुदेंद्रिय॥ए
वंपंचकर्मेंद्रियें पंचाचेपांचरजोंशकाढुनयेकप्राणकल्पिला॥
त्याचेपाचव्यापारलक्षणोनपंचप्राणदशव्यापारलक्षणोनदशप्रा
ण॥श्लोक॥हृदिप्राणोगुदेपानसमानोनाभिदेशके॥उदानःकं
ठदेशेतुव्यानसर्वशरीरगः॥प्राणहृदयपानगुदीसमाननाभिउ

दानकंठीव्यानसर्वशरीरी॥ एवंपंच प्राण॥नागउद्गारी१कुर्मउल्मी
लनाकरी२सकुंचनकरी रुकल३देवदत्तजांभयीकरी ४धनंजय
घोषकरीब्रह्मांडी५एवंदशप्राणइतिरजोगुण॥आतांतमोगुण॥
आकाशतमांशापासूनशब्द॥वायुतमांशापासूनस्पर्श॥तेजत
मांशापासूनरूप॥आपतमांशापासूनरस॥पृथ्वीतमांशापासू
नगंधा॥इतितमोगुण॥एवंपंचभूतेंत्रिगुणात्मकहोतीजाली॥अं
तःकरणपंचकआकाशी॥प्राणपंचकवायोसि॥ज्ञानेंद्रियपंचक
तेजी॥विषयपंचकआपि॥कर्मेंद्रियपंचकपृथ्वी॥आतायेकमू ७

समानउदानअपानप्राण॥एवंवायो॥तेजद्विधाकेले॥अर्धभागचक्षु॥उरलाअर्धभागत्याचेचारभाग

तद्विधाकरावें॥त्याचेअर्धभागवेगळेठेउनउरलेअर्धभागत्याचे
चारचारभागकरावेतेभागपांचाठाईमेळवावेएवंपंचकरणकरा
वेंआकाशद्विधाकेलें॥त्याचाअर्धभागअंतःकरण॥उरलेमनबु
द्धिचित्तअहंकार॥एवंआकाश॥वायोद्विधाकेले॥अर्धभागव्या
न॥उरलाअर्धभागत्याचेचारभागशब्दस्पर्शरूपगंधएवं
आप॥पृथ्वीद्विधाकेलीतिचाअर्धभागगुद॥उरलाअर्धभाग
त्याचेचारभाग॥वाकपाणिपादगुह्यएवंपृथ्वी॥आतांपरस्परा
नुप्रवेशपृथ्वीचीवाचा॥आपाचाशब्दतेजाचेश्रोत्र॥वायुचास

समान॥अंतःकरण आकाशास मिळाली॥तेणेकरूनवाचा द्वारा
शब्दकरून श्रोत्र द्वास मानाचा योगेअंतःकरणेग्रहण केलें पृथ्वी
चेपाणिआपास्पर्श तेजाचे चक्षु॥आकाशाचेमन व्यानवायुसी
मिळालीं येणेकरूनपाणि द्वारास्पर्शकरून वाचा द्वाराशब्दकटी
ण सितउछव्यानाचे योगें मनेग्रहकेलें॥पृथ्वीचेपाद॥अपाचे
रूप॥आकाशाचीबुद्धी॥वायुचाउदान॥तेजास मिळाली॥ये
णेकरूनपाद द्वाराजाऊनचक्षुद्वाराबरेवाइट॥कालेंगोरें रू
पउदानाचें योगेबुद्धिनेग्रहणकेलें पृथ्वीचेगुह्य आकाशाचेचि

त्त॥वायुचाअपान॥तेजाचीजिव्हा॥अपरसास मिळाली॥येणेक
रूजिव्हाद्वारा षडरस ग्रहणकरून गुदद्वारा गाकिलें॥तेआपाना
चायोगेंचित्त ग्रहण केलें॥आकाशाचाअहंकार॥वायुचाप्राण
तेचाजे घ्राणआपाचेंपृथ्वी उदानासीमिळालीयेणेकरूनगुदद्वा
रामळोत्सर्गकरून घ्राणद्वारा घ्राणाचे योगे सुगंधघेउनअहंका
रेग्रहणकेलें॥एवंपंचीकरण॥याचाजगदीश्वरे कर्दमकेला॥
त्याचेपिंडीचेतथाब्रह्मांडीचेदेहत्रयरचिलें॥आतापिंडिचेदे ह
त्रयसांगिजेतांतस्थूलदेहअंनमय॥कोश॥सूक्ष्मदेहकोशत्र

यात्मक प्राणमयकोश पंचप्राणमनोमयकोश मनेसहित पंचक
मेंद्रियें॥विज्ञानमयकोश बुद्धिसहित पंचज्ञानेंद्रियें॥एवंलिंगदे
हकोशत्रयात्मक कारणदेहआनंदमयकोश एवंदेहत्रय पंचको
शात्मक॥स्थूलदेहजाग्रतअवस्छानेत्रस्थान स्थूलभोगविश्वअ
भिमानीरजोगुणीसत्वगुणहीम्हणतात॥अर्धमात्रा ऋग्वेदवैख
रीवाचा॥लिंगदेहस्वप्नावस्छा॥कंठस्थानप्रविक्तभोगा॥तैज
सअभिमानि॥सत्वगुणकोपहीरजोगुणहिम्हणतात॥उकार
मात्रायजुर्वेदमध्यमवाचाकारणदेह॥सुषुप्तावस्था॥हृदय ९

स्छान॥आनंदभोग॥प्रज्ञाभिमानि॥तमोगुण॥मकारमात्रा॥सा
मवेद॥पश्यंतिवाचा॥एवंदेहत्रय॥अवस्थात्रय॥स्छानत्रय
॥भोगत्रय॥अभिमानित्रयगुणत्रय॥मात्रा॥वेदत्रय॥वाचा
त्रय॥आतांपिंडिचेअध्यात्मअधिभूतअधिदैवतकथिजतें॥श्रो
त्रआध्यात्म॥श्रोतव्यअधिभूतदिशाअधिदैवत॥त्वगआध्यात्म
॥स्पर्शअधिभूत॥वायुअधिदैवत॥चक्षुअध्यात्मद्रष्टव्यअधिभू
तसूर्यअधिदैवत॥जिव्हाअध्यात्म॥रसअधिभूत॥वरुणअधिदै
वत॥घ्राणआध्यात्म॥घ्रातव्यधिभूत॥अश्विनीकुमारअधिदैवत॥

एवंज्ञानेंद्रियपंचकवाकआध्यात्म॥वक्तव्यअधिभूत॥वन्हिअधि
दैवत॥पाणिआध्यात्म॥ग्रहीतदातव्यअधिभूतइंद्रअधिदैवत॥
पादआध्यात्म॥गंतव्यअधिभूत॥उपेंद्रअधिदैवत॥गुह्यआध्या
त्म॥रतिसुखअधिदैवत॥प्रजापतिअधिदैवत॥गुह्यआध्यात्म॥
विसर्गअधिभूत॥नैर्ऋत्यअधिदैवत॥एवंकर्मेंद्रियपंचक॥मन
आध्यात्म॥मंतव्यअधिभूत॥चंद्रमाअधिदैवत॥बुद्धिअध्यात्म
॥बोधव्यअधिभूत॥ब्रह्माअधिदैवतचित्तआध्यात्म॥चैतन्यअ
धिभूत॥नारायणआधिदैवत॥अहंकारआध्यात्म॥अहंकर्त्तव्य १०

व्यअधिभूत॥रुद्रअधिदैवत॥अंतःकरणअध्यात्मनिर्विकल्पात्म
कस्फुरणअधिभूत॥विष्णुअधिदैवत॥एवंअंतःकरणपंचक॥
प्राणअध्यात्म॥चलणअधिभूत॥सूत्रात्माअधिदैवत॥सूत्रात्मा
चिनावे॥ईशान॥तत्पुरुष॥सद्योजात॥वामदेव॥अघोर॥भातास्थू
लदेहाचेषड्विकार सांगितेतात॥जायते॥अस्ति॥वर्धते॥विपरिण
मते॥अपक्षियते॥विनश्यते॥जायतेम्हणजेजन्मने॥अस्तितेम्हण
जेअसणे॥वर्धतेम्हजेवाढणे॥विपरिणमतेम्हणतेतारुण्य॥अप
क्षीयतेम्हणजेवृद्धत्व॥विनश्यतीम्हणजेमरण॥इतिषड्विकार॥आ

तांषडउर्मि॥क्षुधातृषाप्राणधर्म॥शोकमोहमनोधर्मजन्ममरण
शरीरधर्मी॥इतिषडउर्मि॥जीवाचेतापत्रयम्हणजेकायाअध्या
त्मिकअधिभूत॥अधिदैवपरापासाव॥दैवापासाय॥एवंतापत्रयापं
डीचाअध्यारोपजाला॥आतांब्रह्मांडीचा॥अध्यारोपसांगेन॥स
कलेस्थूलदेहमिळोनयेकईश्वराचेंस्थूलदेहविराट॥सकळांचेलिंग
देहमिळोनईश्वराचेलिंगदेहहिरण्यगर्भ॥सकळांचेकारणमिळो
नईश्वराचेकारणदेहमाया॥एवंब्रह्मांडइश्वराचे॥स्थूलदेहवि
राट॥उसत्यअवस्थानेत्रस्थान॥स्थूलभोग॥ब्रह्माअभिमानि॥रु

जोगुण॥कोण्हीसत्वगुणहीलक्षणतात॥अकारमात्राऋग्वेद
वैखरिवाचा॥इश्वराचेलिंगदेहहिरण्यगर्भस्थितीअवस्था॥
कंठस्थान॥प्रविविक्त॥भोगविष्णुअभिमानिसत्वगुणकोण्हीर
जोगुणलक्षणनाम॥उकारमात्रायजुर्वेद॥मध्यमवाचा॥इश्व
राचाकारणदेहमाया॥प्रलयअवस्थाहृदयस्थानआनंदभोग
॥रुद्रअभिमानी॥तमोगुण॥मकारमात्रासामवेद॥पश्यंतिवाचा
॥एवंइश्वराचेदेहत्रय॥अवस्थात्रयभोगत्रयअभिमानित्रय॥
गुणत्रयमात्रात्रय॥वेदत्रयं॥वाचात्रय॥इश्वरीआध्यात्मिक

नाही॥इश्वराचा श्रोत्रादिशा॥त्वचापवन॥चक्षु सूर्य॥जिव्हाव
रुण॥घ्राणअश्विनीकुमार॥एवंइश्वराचेंज्ञानेंद्रियपंचकदेवता
॥आतांपंचकर्मेंद्रियदेवता॥वाचावन्हिपाणिइंद्र॥पादउपेंद्र॥गु
ह्यप्रजापति॥गुदनैऋत्य॥ऐसियापंचकर्मेंद्रियदेवताइश्वराचा
॥आतांअंतः॥अंतःकरणपंचदेवता॥मनचंद्रमाबुद्धिब्रह्मा॥
चित्तनारायण॥अहंकाररुद्रः॥अंतःकरणविष्णुः॥एवंअंतःक
रणपंचदेवता॥आतांइश्वराचा प्राणमयदेवता॥इशानतत्पुरु
ष॥सद्योजातवामदेवअघोर॥हेईश्वराचेप्राण॥आतांईश्वराचा १२

अध्यारोपजाला॥आतांपिंडब्रह्मांडीचाअपवादलिहिजतो॥
श्रीगुरुनेपुसिलेंजेतुजदेहीचाअध्यारोपसांगितला॥यामध्ये
तुकोण॥शिष्येसांगितलेमीस्थुळदेह॥स्वामीबोलिलेकीस्थु
ळदेहदेहपांचभौतिक॥यांततुकोणशिष्येसांगितलेजेमीष्ट
थ्वीहोय॥तरिष्टथ्वीचेतीनगुणधर्म॥कठिणत्वकर्म॥गंधगु
णयाततुकोण॥हेमीनव्हेयाचासाक्षी॥आणीकष्टथ्वीचेपांच
अंशआहेत॥अस्थीनाडीत्वचारोम॥मांस॥यामध्येतुकोण
॥हेमजदृश्यासिमीजाणतों॥हेमीनव्हे॥याचादृष्टांतरितुंको

ण॥मीअपहोय॥अपाचेतीनगुण॥द्रयलधर्म॥क्लेदनकर्म॥
रसगुण॥आणीकअपाचेभैरॉपांचअंशआहेत॥लाळामुत्र
शुक्रश्रोणीतघर्म॥यांततुकोण॥हेमीनक्येयाचासाक्षी॥तरि
मीतेजहोय॥तेजाचेतीनगुणउष्णलघर्म॥दहपॅचनकर्म॥रूप न
गुण॥यांततूकोण॥तरियाचासाक्षी॥अणीकतेजाचे॥पांचअं
शआहेत॥क्षुधातृषाअलस्यनिद्रासंगम॥संगमायांततुकोण
॥याचासाक्षी॥तरितुंकोण॥मीवायुहोयतरिवायुचेतिनगुण
॥चलनलधर्म॥विहरणलकर्म॥स्पर्शगुण॥यांततूकोणहेमी १३

नक्ये॥याचासाक्षी॥अणीकवायुचेपाचधर्मअंशआहेत॥च
लनवलनअकोचनप्रसारणनिरोधन॥यांततुंकोणहेमीनके
याचासाक्षी॥तरिमीआकाशहोय॥आकाशाचेतीनगुण॥स
छिद्रताधर्मअवकाशकर्म॥शब्दगुण॥आणीकआकाशाचेपां
चअंशआहेत॥कामक्रोधशोकमोहभय॥तरियामध्येतुंको
णहेमीनक्येयाचासाक्षी॥एवंस्थूलदेहहिनक्हेसी॥येथील
स्थानभोगअभिमानि॥गुणमात्रोवेदवाचादेहीतुनक्हेसयाचा
साक्षी॥तेयेकोथीलषड्विकारदोनउर्मिजन्ममृत्यूहेनक्हेस॥त

रितुं कोण॥ मीलिंगदेह होय॥ तरिलिंगसत्रा कळाचे॥ प्राण ५ ज्ञानेंद्रिय ५ कर्मेंद्रिय ५ मन १ बुद्धि १ एवं सत्रा कळाचे लिंगदेह ॥ कोण्ही विसा कळाचेही लण तात॥ प्राण ५ ज्ञाने ५ कर्मे ५ अंतः करण ५ एवं विसा विं कळाचे॥ यांत तु कोण मी श्रोत्रेंद्रियें होयत रि अपल्या कानेम्या ऐकिले ऐसे कैसें लण तो सतर तु श्रोत्रक सा॥ तर श्रोत्र मीन म्हीन व्हे याचा साक्षी॥ तरि मी त्वगेंद्रिय हो य॥ तरि त्वचा द्वारा स्पर्श शीत उष्ण मृदु कठिण जाणी तले ऐ से कसे लण तोस॥ तरि त्वगेंद्रिक सा॥ तरि मी त्वगेंद्रिय न व्हे स

याचा साक्षी तरि मी चक्षुंद्रिय होय॥ चक्षुंद्रिय तरि नेत्र द्वारा पाहिले कसे लण तोस॥ तरि नेत्र मी न व्हे याचा साक्षी॥ तरि जिव्हेंद्रिय हो य॥ जिव्हेंद्रिय तुं तरि॥ म्या जिव्हा द्वारा षडरस ग्रहण केलें कसें लण तोस॥ तरि मी न व्हे याचा साक्षी॥ तरि मी घ्राणेंद्रिय होय॥ घ्राणेंद्रिय तुं तरि घ्राण द्वारा सुगंध दुर्गंध घेतला कसे लण तोस॥ तरि मी घ्रा णेंद्रिय न व्हे याचा साक्षी॥ तरि मी वागींद्रिय होय॥ वागेंद्रिय तु तरि वाच द्वारा बोल लों कसे लण तोस॥ तरि मी वाचा न व्हे याचा साक्षी॥ तरि मी पाणींद्रिय होय तरम्या अपले हाते दिले घेतले कसे लण तो

स॥तरिमीनव्हेयाचासाक्षी॥तरिमीपादेंद्रियहोय॥पादेंद्रियतुं
तरिपादद्वारागमनकसेकेलेंलक्षणतोसतरिमीपादेंद्रियनव्हेया
चासाक्षी॥तरिमीगुह्येंद्रिहोय॥गुह्येंद्रियतूंतरिगुह्यद्वाराराति
सुखम्याघेतलेकसेम्हणतोस॥तरिमीहेनव्हेयाचासाक्षी॥तरि
मींगुदेंद्रियहोयगुदेंगुदद्वारामळोत्सर्गकेलाकसालक्षणतोस॥त
रिमीगुदेंद्रियनव्हें॥याचासाक्षी॥तुंपंचकर्मेंद्रियनव्हेसतरितु
कोणतरिमीमनेंद्रिय॥मनतुंतरिथोंबामास्तेमनइकडेयेंलकसे
म्हणतोस॥तरिमीमननव्हेयाचासाक्षी॥मीबुद्धीहोय॥बुद्धितु

तरिम्याअपल्याबुद्धिद्वारामियेनिश्चयकेलाकसेलक्षणतोस॥त
रिमीबुद्धीनव्हे॥याचासाक्षी॥मीचित्तहोय॥चित्ततुंतरिमास्ते
चित्तविषयचिंतनकरितआहेकसेलक्षणतोस॥तरिमीचित्तनव्हे
याचासाक्षी॥मीअहंकारतुंतरिमजअहंकारजालाकसेलक्षणतो
स॥तरिअहंकारनव्हेंयासाक्षी॥तरिमीअंतःकरणहोयअंतः
निश्चीत्यअहेऐसेजाणतोसतरिनव्हेयाचासाक्षी॥तरिमीप्रा
णहोय॥तरिप्राणपंचकआहेयांततुकोणतरिमीप्राणहोय॥
तरिमाझाप्राणविकळहोतोकसेलक्षणतोस॥तरिमीअपानहोय

आपानगुदद्वारा कोंउलाकसालणतोसतरिमीआपाननव्हेयाचा
साक्षी॥तरिमीव्यानहोय॥व्यानतरिसर्वशरीरीऐसेजाणतोस॥
तरिमीनव्हेयाचासाक्षी॥मीउदानहोय॥उदानतरिकंठदेशीया
सतुंजाणतोसतरिमीनव्हेयाचासाक्षी॥एवंपंचप्राणनव्हेसया
चासाक्षी॥तरितुंकोणमीउपप्राणहोय॥उपप्राणपांचआहेत
त्यांततुंकोणमीनागहोय॥नागतुंतरिनागतरिउद्गारकरीयास
तुंजाणतोस॥तरिमीनव्हेयाचासाक्षी॥मीकूर्महोय॥कूर्मतूं
तरिकूर्मउन्मीलानकरियांततुंकोण॥मीनव्हेयाचासाक्षीमीदेव १६

दत्तहोया॥देवदत्ततरिंजाभयीकरीत्यातुंकोण॥मीनव्हेयाचा
साक्षी॥मीधनंजयहोय॥धनंजयतरीघोषकरीब्रह्मांडीयांततुं
कोणतरिहोमीनव्हेयाचासाक्षी॥एवंपंचप्राणनव्हेसएवंवि उप
साकळाचेलिंगदेहतुंनव्हेस॥तेथिलअवस्छास्थानभोगअ
भिमानिगुणमात्रावेदवाचादेहीतुंनव्हेसलिंगदेहतुंनव्हेसत
रितुंकोण॥हेमजनकळेऐसेकोणलणतोतरिमीलणतोसत
रितूंयासिजाणतोसहेकसेहोसीचहेचिआज्ञानागहेचिकार
णदेहतुंनव्हेसतेव्हांयेथिलअवस्छान॥भोगअभिमानिगुण

मात्रावेदवाचादेहीतुंनव्हेसआणिउर्मीच्यारीनव्हेसक्षुधातृषा
शोकमोहोदेहितुंजनव्हेसएवंदेहत्रयाचासाक्षी॥तुहेचिलप
दयासचशुद्धजीवलक्षणतात॥आतापिंडीचाअपवादबोलजो
ते॥ईश्वराचेस्थूलदेहब्रह्मांडयाचाईश्वरब्रह्मांडनव्हेतेथील
स्थूलभोगअभिमानिगुणमात्रावेदवाचाहेहीईश्वरकव्हे॥तसा
ईश्वराचालिंगदेहहिरण्यगर्भयाचाईश्वरसाक्षी॥तेव्हांतेथी
लअवस्थास्थानभोगअभिमानिगुणमात्रावेदवाचायाहूनई
श्वरवेगळा॥तसाचईश्वराचाकारणदेहमायादेहीईश्वरनव्हे १७

यांचासाक्षी॥ब्रह्मांउत्रयाबाधकरूनशुद्धतसदा॥आणिदेहत्रया
चाबाधकरून शुद्धलंपदयादोहिचेऐक्य॥ईश्वराचाराबलोरा
टाकुनशुद्धांशग्रहणकरावा॥तसाचजीवाचावाचाराटाकाबाल
क्षांशध्यावा॥उभयासऐक्ययालक्षणयौत्रयबोलिजतें॥जहद
लक्षणात्रयबोलिजेते॥जहदलक्षणाअजहदलक्षणा॥जहदज
हदलक्षणा॥जहदलक्षणाम्हणजेत्यागायासदृष्टांत॥यथागंगा
यांघोषा॥लक्षणजेगंगेमध्येगाव॥कोण्हीयेकगौसंयकेलाकीगंगे
मध्येगांवकसाराहिला॥वाकुनगेलानाहितरिगंगाशब्देवाहा

तेजलतसंबंधीतीरलक्षावें॥म्हणजेगंगातीरिगांवएसेजाणा
वें॥आतांदृष्टांत॥श्रुतिप्रमाण॥मनोब्रह्मेतिव्यजानात्॥म्हण
जेमनब्रह्मा॥तरिमनब्रह्मकैसेहोईल॥मनविकारिसंकल्पवि
।कल्पात्मक॥ब्रह्मनिर्विकारी॥तरिमनआदिकरूनसकळइंद्रि
यांचासाक्षी॥तेब्रह्मलक्ष्यावे॥इतिजहल्लक्षणंआतांअजहद्
लक्षणाम्हणजेआत्यागयासीदृष्टांत॥यथाश्रोत्रेधावंतिम्हण
जे॥जसातोडाधावतो॥तवयेकेपाहिलेंतोबोलिलाजेबरातोंच
डाघोडाधावतोपाहा॥म्हणजेत्याचें बरेपणताबडेपणनटाकु १८

नघोडालक्षिला॥हादृष्टांत॥आतांद्राष्टांत॥सच्चिदानंदलक्ष
टाकुनब्रह्मलक्षावे॥इतिअजहल्लक्षणा॥आतांजहदजह
दलक्षणलक्षणजेभोगत्याग॥भोगत्यागलक्षणजे॥किंचिसदार्थ
टाकूनकीपदार्थघ्यावादोहिचाद्यावलांशटाकावा॥शुद्धलक्षां
शघ्यावायासीदृष्टांतसोयंदेवदत्तः॥सहाअयंदेवदत्तब्रह्मल
जेतोहादेवदत्तजोकाशीमध्येदेखिलायासंशयकोणहीये
केकेलाकांकीकाशीदेशामोठा॥हादेशालाहनतेथीलदेवदत्त
हेकसेघडे॥म्हलताकोणहीलक्षणतोकीत्याकाळीहाबाळहोता

याकाळीयाबद्धकेवळदेखिजेतो।।तरितोदेहाबालत्वकालहादे
हाबद्धत्वकाळदोहीचाबाधकरूनदेवदत्तलक्षिला।।तोचहादेव
दत्तहोयहानिश्चययासिदृष्टांत।।पिंडीचेचैतन्यआणिब्रह्मांडी
चेचैतन्ययासिएकशिष्यअहंकाकेलीजेमिकिंचिज्ञआणिईश्व
रसर्वज्ञत्यासीमजसीऐक्यकसेघडेल।।सद्गुरुबोलिलेजेपिंडी
चेकिंचिज्ञत्वकतत्वमोरत्वप्रमादत्व।।आणिब्रह्मांडिचेसर्वज्ञत्व
सर्वसाक्षित्वसर्वकर्तृत्वयाचाबाधकरूनशुद्धचैतन्यघ्यावे।।या
सिदृष्टोतघटाकाशमठाकाशघटीआकाशवतुलभासले।।मठी १९

आकाशचौफळभासलें।।घटमठदोन्हीमहदाकाशीभासली।।
यादोहीचाबाधनकरूनयेकमहदाकाशलक्षावें।।यासिदृष्टांत
।।पिंडआणिब्रह्मांडदेहदोन्हीअधिष्ठानिभासलीतरपिंडब्रह्मां
डाचाबाधकरूनएकशुद्धचैतन्यलक्षावें।।यासिदृष्टांतश्रुति
प्रमाण।।तत्वमसि।।ब्रह्मज्ञेतेतुंहोयऐसेशिष्येसमजूनबोलि
लाजेतेंम्यांकैसेलक्षावें।।श्लोक।।अस्तिभातिप्रियंरूपंनामचे
त्यंशपंचकं।।आद्यत्रयंब्रह्मरूपंमायारूपंततोद्वयं।।१।।उपेक्षा
नामकरूपेक्षे।।नामरूपउपेक्षाकरूनआद्यत्रयजेतेंब्रह्मघ्यावे

पं० मा० २०

॥शिष्यबोलिलाजेकोदेवः॥श्लोकः॥कोदेवोयोमनःसाक्षीमनो
मेदृश्यतेमया॥तर्हिदेवलमेवासीएकोदेवइतिश्रुतेः॥एकोदेवः
सर्वभूतेषुगूढःसर्वव्यापिसर्वभूतानांतरात्मा॥कर्माध्यक्षःस
र्वभूताधिवासःसाक्षीचेत्ताःकेवलोनिर्गुणोश्च॥१॥यासीसंमत
योगवासिष्ठ॥चिद्विलासभ्रपंचोयंस्फुरतेदुःखदःकथं॥किमी
द्रवारुणीरामसितयाकटुकिंकृतं॥१॥अणीकसंमत॥किंकरो
मिकगछामिकिंरुण्हामित्यजामिकिं॥आत्मनीपुरितंविश्वंम
हाकल्पांबुनायथा॥२॥श्रुतिप्रमाण॥पूर्णमदःपूर्णमिदंपूर्णा २०

पं० मा० २१

त्पूर्णमिदमुच्यते॥पूर्णस्यपूर्णमादायपूर्णएवावशिष्यते॥३॥
ऐसेशिष्यसमजोनब्रह्मरूपसिरेसेजाणोनशिष्यकृतार्थजा
ला॥ ॥इतिपंचीकरणमहावाक्यशिष्योपकृतंसंपूर्णं॥श्रीरस्तु॥
शके१७२६रक्ताक्षीनामसंवत्सरेचैत्रशुद्ध१३त्रयोदशीभृगुवा
सरेतद्दिनेसमाप्तः॥श्रीरामकृष्णार्पणमस्तु॥श्रीत्र्यंबकेश्वरा
र्पणमस्तु॥राजेश्रीपरशरामभटजोगळेकरयाचेपुस्तकअसेत॥
त्र्यंबकेनकष्टेनलिखितं॥मूर्खहस्तेनदातव्यं॥श्रीगजानन॥श्री
श्रीहरंबार्पणमस्तु॥श्रीराम॥श्रीकृष्ण॥श्रीगुरु॥श्रीहरि॥ ॥ २१

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

॥पंचीकरणमहावाक्यसमासः॥